

OSVRT NA IZBORNE REZULTATE U VELIKOJ BRITANJI

BRITANSKI RULET-KAKO SU KONZERVATIVCI OSTAVILI POSLJEDNJI „METAK“ ZA SEBE

Iako rizično političko ponašanje nije nešto što bi očigledno karakterisalo stranku koja se naziva konzervativnom, upravo to je ono što će obilježiti sada već drugi propali pokušaj Konzervativne stranke u Velikoj Britaniji da učvrsti svoju poziciju na tamošnjoj političkoj sceni. U manje od godinu dana, David Cameron i Theresa May, svako za svog premijerskog mandata, su se upustili u dvije nepredvidive pustolovine koje će ih najvjerojatnije u oba slučaja koštati premijerske pozicije, ali i većine u Parlamentu. Međutim, posljedice su dalekosežnijeg karaktera.

Nošena na krilima Brexita, Theresa May je na iznenađenje britanske javnosti naprasno najavila junske izbore smatrajući da će tako osnažiti političku poziciju i podršku u javnosti pred otvaranje pregovora sa EU. Međutim, desilo se upravo suprotno. Očigledno da je rezultat Brexita bio stvar trenutka, rezultat aktuelnog nezadovoljstva u društvu, a ne toliko otpor prema samoj Evropskoj uniji. Nakon što je izašlo na vidjelo da ni Vlada ni Premijerka zapravo nemaju jasan plan za izlazak iz EU, te da će u konačnici država i društvo imati više štete nego koristi od toga, ipak je bilo za očekivati da birači svoje nezadovoljstvo iskale na ovim izborima.

Na isti način je David Cameron svojom Brexit avanturom pokušao iskoristiti i onako podijeljeno britansko društvo, dovodeći birače u najveću dilemu u modernoj političkoj istoriji te zemlje, time dodatno polarizirajući javnost i unoseći još veću nestabilnost u društvu. Theresa May je stoga svu svoju izbornu kampanju bazirala na sloganu „snaga i stabilnost“. Međutim, zakazivanjem izbora i ovakvim izbornim rezultatom je postigla upravo suprotno – slabljenje vlastite stranke i nestabilnost funte na svjetskim tržištima. Povrh svega, politička stabilnost je bila ključ za uspješno otpočinjaje pregovora o izlasku iz Evropske unije, a što je takođe sada dovedeno u pitanje. Devetnaesti juni je datum kada bi pregovori trebali početi, a Velika Britanija do tada najvjerojatnije neće znati ni ko bi u njihovo ime pregovarao jer je teško očekivati da se zato kratko vrijeme formira vlada. Najveća nestabilnost se ipak očituje u stanju u društvu, koje se našlo u rascjepu između različitih verzija Brexita, povećane unutrašnje nesigurnosti nakon tri uzastopna teroristička napada, te šoka i nevjerice zbog neizvjesne sudbine buduće vlade.

“Viseća” većina

Situacija koja je uslijedila nakon jučerašnjih izbora se naziva „hung parliament” (parlament u kojem ni jedna stranka nema dovoljnu većinu od 326 od ukupnih 650 mjesta). Konzervativna stranka je osvojila 316 mjesta i Theresa May se britanskoj kraljici već obratila sa zahtjevom da je imenuje za mandatara za sastav koalicione vlade sa Partijom demokratskih unionista iz Sjeverne Irske. Ovo je tek šesti put u historiji Velike Britanije da ni jedna stranka nije osvojila većinu na izborima, i tek drugi put da će kao rezultat toga biti formirana koaliciona vlada. Prvi put je to bio slučaj 2010. godine kada se stranka Liberalnih demokrata priključila Vladi Davida Camerona. Manjinskog partnera je ta koalicija skupo koštala jer su optuženi od strane svojih birača da su bili previše popustljivi i udovoljavali željama Konzervativne stranke, zbog čega su već na narednim izborima izgubili veliki broj glasova. Ni na ovim izborima nisu bolje prošli, a najbolji pokazatelj njihovog slabljenja je činjenica da je i bivši lider te stranke Nick Clegg izgubio mjesto u Parlamentu. Time je trend uspješnih rezultata tzv. „trećih stranaka”, koje su se postavljale kao srednje rješenje zaustavljen, a ostaje da se vidi da li će uspjeh Emanuela Macrona ili zelenih u Holandiji polučiti dugoročne rezultate.

Iskustvo sa prethodnom koalicijom u VB je dokazalo inače uvriježeno mišljenje da britanska politika nije plodno tlo za koalicije, i da se nedostatak tradicije koaliranja itekako reflektuje na klimave vlade i političku nestabilnost koja nije svojstvena britanskoj političkoj tradiciji. Stoga iznenađuje odluka Therese May i njene stranke da ponovo koaliraju sa manjinskim partnerom, pogotovo sa strankom koja nema nikakvo iskustvo u vladanju, a čiji je ideološki okvir daleko radikalniji od relativno umjerenih stavova Konzervativne stranke. Naime, Demokratski unionisti su stranka sa margine koja je daleko od desnog centra, ali ne toliko radikalna kao npr. UK Stranka Nezavisnosti (UKIP). Na čelu Partije demokratskih unionista se uglavnom nalaze ljudi koji dolaze iz struktura bivših paramilitarnih organizacija iz Sjeverne Irske koji su se borili na strani unionista, od kojih su neki imali veze i sa terorističkim organizacijama poput *Ulster Resistance* i *Ulster Volunteer Force*. Neki međutim smatraju pohvalim to što se jedna stranka koja se svojevremeno zalagala za nasilje sada opredjeljuje za učešće u demokratskom procesu, kao što je slučaj i sa njihovim bivšim protivnicima koji sada djeluju kroz stranku *Sinn Fein*. Pored ideoloških razlika, novi koalicioni partneri će se vrlo brzo susresti i sa ogromnim programskim razlikama s obzirom da DUP negira postojanost klimatskih promjena, protivi se abortusu i istospolnim brakovima. Po pitanju *Brexita*, moguće da je DUP ne pruži snažnu podršku tvrdokornom izlasku iz EU koji podrazumijeva napuštanje jedinstvenog tržišta i carinske zajednice, zbog činjenice da bi to bilo štetno po Sjevernu Irsku i fizičku povezanost sa Republikom Irskom.

Iako već zvanično objavljena, predložena koalicija će moći sastaviti Vladu tek nakon međustranačkih pregovora, što bi moglo potrajati par sedmica ili čak mjeseci. Pitanje koje se sada postavlja je šta će DUP tražiti zauzvrat, a može se pretpostaviti da će to biti zahtjev za izdvajanje većih budžetskih sredstava za Sjevernu Irsku. Ukoliko se dogovor ne postigne u razumnom roku, onda postoji mogućnost zakazivanja još jednih izbora u avgustu 2017.

Povratak Corbyna i otpisivanje UKUP-a

Za mnoge najveće iznenađenje na izborima je povećanje broja mjesta koje je osvojila Laburistička stranka na čijem čelu je Jeremy Corbyn, kojeg je vlastito biračko tijelo najviše optuživalo što nije stao čvrsto protiv izlaska VB iz EU. Corbynovi lični stavovi su često bili kamen spoticanja u vođenju Laburističke stranke, pogotovo izrazito ljevičarski stavovi, uključujući i odnos prema terorističkim organizacijama kao što je IRA. Međutim, biračko tijelo je ovaj put pokazalo zrelost ne obazirući se toliko na Corbynovu evidentne leaderske slabosti, dajući podršku stranci, a ne njenom vođi. Dosta birača je takođe glasalo za Laburiste više kao znak protesta protiv Brexita i protiv politike aktuelne premijerke i njenog prethodnika. Ključnu ulogu su odigrali i društveni mediji, kroz koje je mobilisan veći broj mlađih birača, a koji su bili presudni za pružanje podrške Laburistima. Kampanja koja je u vrlo kratkom vremenu organizovana vrlo uspješno kroz društvene medije uspjela je mobilisati upravo onaj dio populacije koji nije izašao na referendum o izlasku Velike Britanije iz EU, zbog čega je rezultat uglavnom bio takav kakav je.

Jeremy Corbyn je izrazio spremnost da preuzme premijersku poziciju i formira još labaviju kolaciju sa Liberalnim demokratima, Strankom zelenih, i eventualno Škotskom nacionalnom strankom. Međutim, takva koalicija bi se takođe suočila sa ogromin ideološkim razlikama, mada ih sve okuplja isti odnos prema *Brexitu*.

Najveći gubitnik na ovim izborima je ipak Škotska nacionalna stranka, predvođena karizmatičnom premijerkom Škotske, Nicolom Sturgeon. Njena rizična objava drugog referenduma za nezavisnost Škotske ipak nije naišla na podršku čak ni među vlastitim biračima, što je rezultat loše procjene apetita među biračima za još jedan referendum i za nezavisnost Škotske generalno. Potrebno je imati na umu da je velika podrška na prvom referendumu bila više izraz negodovanja prema mjerama štednje koje je nametnula Vlada Davida Camerona i poražavajućeg stanja u osnovnim državnim službama poput zdravstva, školstva i socijalne zaštite, a ne toliko izraz nacionalističkih poriva škotskih birača. To je očigledno pilo vode prvi put, mada i tad nedovoljno, dok je tu vrstu nacionalističke retorike bilo teško održati dvije godine kasnije.

Jedan od pozitivnih rezultata ovih izbora je svakako odlazak iz Parlamenta jednog jedinog zastupnika UK Stranke nezavisnosti. Podsjećamo da je bivši lider te stranke, Nigel Farage, bio centralna figura *Brexita*, koji je svojim populističkim stavovima izmamio podršku najsiromašnijih dijelova društva koje je ubijedio da su strani radnici iz zemalja EU najveći razlog njihovog nepovoljnog ekonomskog položaja. Farage se u međuvremenu daleko više posvetio svom ličnom savezništvu sa Donaldom Trumpom, kojem je pružao podršku za vrijeme njegove izborne kampanje. U međuvremenu je optužen za veze sa strukturama u Rusiji za koje se smatra da su imale uticaja na dolazak Trumpa na mjesto predsjednika SAD-a.

Nakon što su populističke stranke u drugim zemljama EU takođe dobile manje podršku na izborima nego što su očekivale, kao npr. u Austriji, Holandiji, zatim i u Francuskoj, rezultat koji je ostvario UKIP ipak pokazuje da to nisu bile slučajnosti i da trend širenja populizma polako jenjava. To je još jedan ohrabrujući pokazatelj nakon ovih izbora, a naredni test će biti federalni izbori u Njemačkoj u septembru 2017.

Izbori u Velikoj Britaniji će se svakako reflektovati i na stanje u Evropskoj uniji, koja je još uvijek snažno potresena nakon *Brexita*. Može se očekivati da zvaničnici EU podrže koaliciju koju je predložila Theresa May, iz prostog razloga što je EU u interesu da pregovori traju što kraće i prođu što bezbolnije, a za što je potrebno što skorije formiranje Vlade u VB kako se početak pregovora ne bi odlagao.

Sve to međutim neće otkloniti činjenicu da je britansko društvo nakon ove avanture sa izborima ostaje još podijeljenije, britanska ekonomija potencijalno još slabija, a uticaj *Brexita* na Evropsku uniju još neizvjesniji. To je još jedan dokaz da su političke kalkulacije u pravilu rezultat brige za vlastite stranke i pozicije, a ne brige za društvo. To je tim više porazno imajući u vidu da se ovaj put radi o zemlji za koju se tvrdi da je kolijevka demokracije. Ipak, ohrabruje demokratska zrelost koju su okazali britanski birači, prvo ogromnim odzivom od 68.7%, pogotovo izmaskom na izbore populacije do 18-24 godine u pohvalnoj izlaznosti od 72%. Takođe, iznenađujući rezultat svih stranaka, i onih koje su izgubile i onih koje sudobile više glasova, pokazuje da ni jedna stranka ne može i ne smije uzimati svoje birače zdravo za gotovo i da je jedino mjerilo ipak rezultat vlade, a ne retorika i populističke floskule. To je ipak demokratska zrelost birača koja izaziva zavist.

O VPI BH:

Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euro-atlantskih integracijskih procesa BiH. Cilj VPI je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećavanja efikasnosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.

juni, 2017.godine
